

SANTIAGO RUSIÑOL I MANLLEU, UNA RELACIÓ POC CORDIAL (LA FONT DE LA TEULA, PRECISIONS SOBRE UNA PLACA COMMEMORATIVA)

*Santiago Rusiñol and Manlleu, a Difficult Relationship (Clarifications Regarding
a Commemorative Plaque at the Font de la Teula)*

JUAN CARLOS RODRÍGUEZ ESTEBAN
Universitat de Vic – Universitat Central de Catalunya
Grup de Recerca Textlíc
juancarlos.rodriguez@uvic.cat

En aquest article s'analitza el text d'una placa commemorativa d'homenatge a Santiago Rusiñol, instal·lada a la Font de la Teula a Manlleu, a la riba dreta del Ter, on es poden trobar diverses imprecisions relatives a la vida de l'artista. Aquest fet puntual és indicatiu de la desconexió entre Rusiñol i la ciutat, de la qual s'estudien les causes.

This article analyses the text of a commemorative plaque in honour of Santiago Rusiñol that can be found at the Font de la Teula in Manlleu, on the right bank of the Ter. The text contains multiple inaccuracies about the artist's life. This circumstance is indicative of the lack of connection between Rusiñol and the city of Manlleu, whose causes will be examined here.

Paraules clau: Santiago Rusiñol, Manlleu, Font de la Teula, Ter, Cau Faluga.

Keywords: Santiago Rusiñol, Manlleu, Font de la Teula, Ter, Cau Faluga.

La placa

A mitjan juny de 1982 el setmanari *Manlleu* anunciava la reconstrucció de la Font de la Teula,¹ així com la seva inauguració planificada per al dia de Sant Joan.² Els treballs inclouen una nova conducció i un dipòsit apte per a la cloració de l'aigua, tot i que les anàlisis realitzades mostraven una excel·lent potabilitat. També s'indicava la intenció de col·locar a l'indret una placa dedicada a Santiago Rusiñol. Es tractava de recuperar un espai públic per a les típiques fontades, en un racó proper a la resclosa del Dolcet on encara es podien veure les truites «lluitant amb les esbravades aigües del Ter».

Dues setmanes més tard, el mateix setmanari es feia ressò de l'acte anunciat,³ amb el convit de l'alcalde i altres regidors (Joan Usart, Joan Aranda, Joan Domènech i Joan Vilarrasa) pel que feia a l'embotit i el vi. La inauguració de la placa

1. Donem les gràcies a l'Àlex Roca i Remolins, responsable de l'Arxiu Parroquial de Manlleu, per facilitar-nos la localització de la font, així com per la seva inestimable ajuda per accedir a l'indret on està situada.

2. «S'està reconstruint la Font de la Teula». *Manlleu* [Manlleu; Barcelona], núm. 199 (18 juny 1982), p. 3.

3. «Santiago Rusiñol i Manlleu» i «Els Joans van convidar i l'ajuntament la inaugurarà». *Manlleu* [Manlleu; Barcelona], núm. 201 (2 juliol 1982), p. 3 i 5.

anteriorment esmentada va ser acompanyada d'una glosa a Rusiñol del regidor Miquel Valldiriola. A més, un redactor, amb l'article «Santiago Rusiñol i Manlleu», feia resum de la vida de l'artista i incidia en el fet que la relació «literària» amb Manlleu va ser quasi nul·la:

No va ésser Rusiñol un enamorat de la nostra Vila, fet demostrat per ell mateix, que tingué ocasions sobrades, al llarg de la seva vida, de deixar-ne constància escrita. Una simple al·lusió hauria servit per a posar en relleu un afecte, concretar una intenció falaguera, sentimental, envers qualsevol motiu manlleuenc. No podem menys que lamentar-nos que no fos així i que ens haguem sentit, moltes vegades, preterits per l'escriptor d'ascendència manlleuena.

El text anava acompanyat d'una fotografia de la placa d'homenatge on es podia llegir:

L'AJUNTAMENT DE MANLLEU
A SANTIAGO RUSIÑOL, PROLÍFIC
ESCRITOR I PINTOR, EN EL L^è
ANIVERSARI DE LA SEVA MORT.
FOU PRESENT AQUÍ, EL JUNY
DE 1910, AMB MOTIU D'UN
ACTE LITERARI PER PROMOCIONAR
CAU FALUGA.

JUNY DEL 1982⁴

A l'article es detallava també com Rusiñol, amb una colla d'artistes, va celebrar l'acte literari mencionat a la placa, per promoure el que havia de ser el Cau Faluga.

La notícia va aparèixer en altres fonts de premsa locals, fent al·lusió a la iniciativa de la conselleria de Medi Ambient del consistori per a la recuperació de diverses fonts manlleuencs,⁵ i reiterant la commemoració d'un acte literari organitzat per Santiago Rusiñol al mateix lloc el 1910.⁶

Sorprenentment, es poden constatar dues errades al monument. La més evident és la celebració del cinquantè aniversari de la mort de Rusiñol el 1982, quan aquest s'havia complert l'any anterior. En realitat, en aquest període es van celebrar altres actes «d'homenatge merescut» a la comarca, com ara una exposició pictòrica d'artistes locals a Vic, dedicada a Santiago Rusiñol⁷ on es trobaven obres amb al·lusions als famosos jardins de l'artista.⁸

4. Vegeu il·lustració 1 al final de l'article.

5. Josep Maria BARTRALOT, «Reinaugurada la font de la Teula», *Ausona*, [Vic; Barcelona], (2 juliol 1982), p. 10.

6. «Inaugurada la Font de la Teula», *El 9 Nou*, [Vic; Barcelona], (9 juliol 1982), p. 15.

7. Joan SUNYOL, «Homenatge a Rusiñol a la Galeria Susany de Vic», *El 9 Nou*, [Vic; Barcelona], (2 juliol 1982), p. 26.

8. «Homenatge a Rusiñol a la Galeria Susany». *Ausona*, [Vic; Barcelona], (2 juliol 1982), p. 8.

L'altra errada, molt més amagada, és la referència a l'acte a la font el juny de 1910, amb la presència de Rusiñol, fet absolutament impossible, atès que en aquell moment era a l'Argentina.

Rusiñol va viatjar aquell any a Amèrica del Sud per participar a l'exposició del centenari de la independència argentina. Ho va fer en companyia de l'actor Enric Borràs i es van embarcar al vaixell *Argentina* el 13 de març, després d'haver rebut un sopar homenatge al Mundial Palace.⁹ Al banquet, hi van assistir més de cent comensals, entre els quals hi havia Àngel Guimerà i Gabriel Alomar, de qui es va llegir una carta. Joaquim de Miró va comentar que «a canvi de l'or d'Amèrica oferiran els senyors Borràs i Rusiñol l'or de la seva intel·ligència».

Tres dies abans, *La Vanguardia* havia anunciat la constitució del jurat per a l'admissió d'obres (compost de membres del Cercle Artístic de Sant Lluch, aleshores Cèrcol Artístic de Sant Lluch, i l'Associació Literària i Artística) que s'havien de presentar abans del primer d'abril si es volia concórrer a l'exposició argentina. Rusiñol es va considerar al marge d'aquest sistema, i va organitzar la seva pròpia *tournee*. El viatge va començar amb una llarga travessia atlàntica, que l'artista va patir especialment per la seva propensió al mareig, ja coneguda dels seus viatges a Mallorca els anys 1893 i de 1901 a 1909.

De fet, tot i que la seva estada a l'altre costat de l'oceà està ben documentada (especialment pel seu llibre *Del Born al Plata*) existeix un altre fet que corrobora la seva absència, com és la publicació de gloses apòcrifes a *L'Esquella de la Torratxa* durant més de mig any.¹⁰ Concretament, el dia de la inauguració de la placa a la font es va publicar una glosa a *L'Esquella* —G19100624—¹¹ en què Rusiñol es queixava de l'afició dels argentins a fer-li fer discursos: «A Buenos Aires, al menos, per poc parlador que sia un home no me'l deixen callar mai».

Es tracta d'una més de les nombroses errades i imprecisions que envolten la figura de Santiago Rusiñol, i que, en moltes ocasions van ser provocades per ell mateix amb la intenció d'engrandir la seva llegenda. No obstant això, en aquest cas parlem d'una errada aliena a l'artista i sobretot *post mortem*, fruit probablement de la precipitació i d'una manca de profunditat en l'estudi de les fonts d'informació. Es tracta del mateix fenomen que s'ha observat recentment pel que fa als seus orígens (no de Manlleu sinó de la Pobla de Lillet) o l'estrat social de la família, dades obtingudes a l'arxiu parroquial de la ciutat.¹²

Hi ha un altre aspecte del text de la placa que necessita algunes precisiones: la «promoció del Cau Faluga». La torre que es va anomenar així va ser edificada per Albert Rusiñol al costat de la fàbrica el 1890, just durant l'època de separació

9. «Notas locales». *La Vanguardia*, [Barcelona], núm. 13378 (13 març 1910), p. 5.

10. Rusiñol, amb el pseudònim *Xarau*, va publicar textos que formaven un *Glosari* cada setmana a *L'Esquella de la Torratxa*. Durant els mesos d'abril a octubre de 1910, moltes de les gloses s'han demostrat apòcrifes i les feia un altre redactor de la revista. Vegeu Juan Carlos RODRÍGUEZ. «Un nou retrat de Santiago Rusiñol, a través dels seus escrits a L'Esquella de la Torratxa» [Tesi doctoral], Vic, UVic-UCC, 2021, p. 36-55.

11. El sistema emprat per denominar les publicacions de Rusiñol a *L'Esquella* es compon d'una lletra (A si l'escrit va signat per ell i G si fa servir pseudònim) i la data de publicació en format any-mes-dia.

12. Juan Carlos RODRÍGUEZ ESTEBAN. «Genealogia i història familiar de la saga Rusiñol a Manlleu. A la recerca d'un hereu, contra una mort omnipresent», *Anuari Verdaguier*, 2020, núm. 28, p. 99-114.

de Santiago Rusiñol de la seva dona i filla, i els seus freqüents viatges i estades a París. El xalet («la casa de l'amo») s'anomenaria Cau Faluga, i reemplaçava la casa que la família tenia dins el poble. Aquest nom seria adoptat anys després per Santiago per a la seva casa de Sitges, que acabaria denominant-se Cau Ferrat. En conseqüència, des de la seva construcció fins a 1899 (any de reconciliació de Rusiñol amb la seva dona), va constituir un dels seus refugis quan era a Catalunya. Durant aquests sojorns se celebraven festes amb presència d'altres artistes, a l'estil de les festes modernistes de Sitges.

A la xemeneia del Cau Faluga, esculpida per Enric Clarasó, s'hi va inscriure l'ambivalent símbol HR que serveix per designar alhora els «Hilados Rusiñol» i els propietaris, els «Hermanos Rusiñol». Els germans grans van prendre definitivament les regnes del negoci (Albert en directe i Santiago ja com a suplent). Albert Rusiñol era, doncs, qui dirigia la fàbrica, i no l'espantava l'enfrontament amb els sindicats (ho considerava una oportunitat de promoció política). Va protagonitzar un tancament patronal de seixanta-nou fàbriques el 1901, quan era president del Foment del Treball Nacional, i imposava condicions laborals a la fàbrica Rusiñol especialment dures, amb l'objectiu de donar exemple en el sector. Santiago Rusiñol era més conciliador. L'anècdota, relatada per ell mateix,¹³ sobre el quadre que va pintar del director de la fàbrica el 1905, i a qui uns treballadors van disparar diversos trets, és una metàfora del poder de la seva pintura, que pretesament va salvar el seu germà de rebre «en persona» l'agressió.

A partir de 1912, la família Rusiñol va finalitzar l'activitat directa a la fàbrica, quan va arrendar la colònia a una altra empresa.¹⁴ Es va tractar sens dubte d'una decisió associada a un fort augment de la conflictivitat laboral en aquell moment. No obstant això, els propietaris van perdre l'oportunitat que es presentaria dos anys més tard, amb el *boom* comercial derivat de la neutralitat espanyola durant la Primera Guerra Mundial. L'avi Jaume, probablement, hauria actuat d'una altra manera.

Tot això significa que la promoció del Cau Faluga el 1910, gairebé al moment de la desvinculació amb la fàbrica, no té sentit, especialment si es considera que l'activitat (les festes) de Santiago Rusiñol a l'edifici havia començat vint anys abans. Addicionalment, cal considerar que, després de comprar la casa a Sitges el 1893, Rusiñol va dedicar tota la resta de la dècada final del segle XIX a la promoció del nou Cau (Ferrat) en aquesta població.

Una hipotètica explicació és que un parell de números haguessin «ballat» a la placa i es tractés realment de 1901, però no durant el mes de juny (perquè era a València). La premsa local es fa ressò d'una visita d'Albert Rusiñol a «su quinta de recreo, *Lo Cau Farigola*» [sic] el febrer de 1901¹⁵ (just abans de l'important esclat social que es produiria un mes més tard a conseqüència del locaut patronal),¹⁶ i no

13. Jordi CIRERA, «Rusiñol i Manlleu», a *Santiago Rusiñol torna a Manlleu*, Manlleu, Museu industrial del Ter, 2007, p. 14.

14. COLÒNIA RUSIÑOL, *La colònia Rusiñol, un lloc amb història* [en línia]. <<https://coloniarusinol.com/antiga-residencia-de-santiago-rusinol/>> [Consulta: 5 març 2020].

15. «Notícies». *El Ter* [Manlleu; Barcelona], núm. 79 (16 febrer 1901), p. 3.

16. Emili BAYÓN, «Els fets de març de 1901 a la conca del Ter (1)», *El Ter*, [Manlleu; Barcelona], núm. 60, (març, 2001), p. 21-23.

fora estrany que Santiago hi fos també per celebrar el seu aniversari. De fet, l'any anterior apareix la mateixa notícia (com si es tractés d'un costum) al·ludint a la «quinta de recreo» sense donar-hi nom.¹⁷ L'opció de febrer 1901 queda reforçada pel fet que Rusiñol gaudia de molt bona salut després de l'operació de ronyó i tornava a prodigar els viatges.

Una segona possibilitat, molt més allunyada, és l'any 1892, atès que durant el mes de juliol l'artista va fer el conegut segon viatge en carro amb Ramon Casas, començant el periple a Manlleu,¹⁸ cosa que podia propiciar una reunió d'artistes a la Font de la Teula, abans o després de completar-lo. En qualsevol cas, no hem pogut trobar cap registre específic a la premsa comarcal de la presència de Santiago Rusiñol a la font en aquestes dates, tot i que, novament, hi apareix el seu germà Albert, en aquest cas amb motiu dels actes de consagració de l'església parroquial.¹⁹

Encara una tercera opció es podria donar el maig de 1906, amb la celebració de la Festa de l'Arbre, durant la qual es va produir un acte a la Font de la Teula on va participar Albert Rusiñol.²⁰ El seu germà Santiago podria haver format part d'aquesta activitat. De fet, el tema de la Festa de l'Arbre i el seu creador, Rafael Puig i Valls, apareixen molt sovint al *Glosari* (vegeu G19070712, G19071108, G19081002, G19090625, G19121115, G19131212), però en aquell moment era a Alacant.

Redundant en tot allò que s'ha dit, *La Gazeta Montanyesa* de Vic²¹ parla de l'absència d'orquestreres i cors a les fonts per Sant Joan el 1910, i tan sols descriu com alguns veïns van anar a sopar a aquests indrets, sense fer cap esment d'un fet que hagués estat indiscutiblement notícia: la pretesa presència de Rusiñol amb altres artistes.

Cal precisar, finalment, que la iniciativa de la placa no apareix a les actes municipals de Manlleu durant l'any 1981 (quan s'estaven programant a tota Catalunya els actes del cinquantenari de la mort de Rusiñol), cosa que pot explicar el desfasament entre aquestes activitats i la inauguració que es va produir un any més tard. De fet, tampoc s'ha trobat cap informe associat de la regidoria de Cultura a les actes de la comissió permanent ni als plens de 1982.

La desconexió

Finalment, hem volgut analitzar l'oblit de Manlleu per part de Rusiñol als seus escrits, que descrivia el redactor a l'article de juliol de 1982 esmentat inicialment i estudiar la relació entre ell i la ciutat. L'anàlisi es limita exclusivament al germà «artista» de la família i no pretén abordar el camp del caciquisme industrial, ni el de la influència política o social d'Albert Rusiñol. Entenem que no es pot parlar

17. «Notícies», *El Ter*. [Manlleu; Barcelona], núm. 55 (26 febrer 1900), p. 2.

18. Santiago RUSIÑOL, «Otra vez desde el carro», *La Vanguardia*, [Barcelona], núm. 3332 (9 agost 1892), p. 4.

19. «Dietari del Principat», *La Veu del Montserrat*, [Vic; Barcelona], (20 agost 1892), p. 269.

20. «Desde Manlleu», *La Vanguardia* [Barcelona], (17 de maig 1906), p. 5.

21. «Manlleu», a *La Gazeta Montanyesa* [Vic; Barcelona], (25 juny 1910).

dels dos germans com a una entitat (malgrat el títol de la fàbrica a Manlleu), ja que, si bé els unia el sentiment familiar i una actitud catalanista, els posicionaments polítics, estètics i socials eren absolutament divergents.

És ben conegut que Manlleu apareix de forma molt concisa als escrits en castellà a *La Vanguardia* sobre els viatges en carro (textos que publicà entre el 30 de juny i el 28 de juliol de 1889):²² «líneas blancas y empolvadas que el vulgo bautiza con el nombre de carreteras. Siguiendo su curso, pasamos por Manlleu». Però una recerca de la paraula *Manlleu* als 943 escrits de Santiago Rusiñol a *L'Esquella de la Torratxa* (alguns amb nom i altres amb pseudònim, publicats des de 1891 a 1925) mostra que, efectivament, aquesta població no figura als seus textos en aquesta revista.²³ Es podria considerar que ho fa de manera indirecta a l'A19200101 sobre les Festes de Corpus, en què s'esmenten les màquines de la filatura: «Era el seguici de tots els gremis que encara no estaven sindicats, els que tenien vaixells a la mar o selfactines al pla». També a la G19111222: «Cantar números vuitantes ab màquines selfactines» i a la G19120503 (sobre l'Hospital de Sitges): «L'uniforme d'unes sales rectes, lo mateix que'l quartel, ab els llits com telers mecànics que'ls fessin anar uns engranatges pera curar totes les malalties». Anàlogament, a la G19081009 parla del riu Ter en un text en què torna a aparèixer el to de prosa poètica d'*Oracions*, però en aquesta ocasió com a contrapunt amb la indústria que l'utilitza. Concretament, es refereix al sector tèxtil, del qual és part la fàbrica Rusiñol de Manlleu, que també aprofita la força d'aquest riu per moure les màquines. De tota manera, el glosador es desentén de la culpa d'embrutar, fatigar i omplir de «borra» de les filatures, una llera que arriba a Girona el dissabte, el seu dia de descans, sense ganes de reflectir el paisatge, i només amb l'energia necessària per «ovirar» Mallorca, i somiar amb un destí millor. El text és molt similar a aquell que ja havia publicat Rusiñol en castellà a *La Vanguardia* setze anys abans, amb motiu del segon viatge en carro des de Manlleu, abans mencionat.

Un altre esment indirecte es produeix a la G19180507, dedicada al guanyador de la Viola d'or i de plata als Jocs Florals de Barcelona l'any 1918, mossèn Joan Puntí i Collell, nascut a Manlleu i organista de l'església de Santa Maria d'aquesta localitat, a qui el glosador havia de conèixer, donada la vinculació de la família Rusiñol amb el poble. Es tracta d'una lloa la conclusió de la qual és la següent: «Trobem molt més simpàtic un capellà que senti i s'expressi com un poeta, que un poeta que s'expressi i senti com un capellà», una nova al·lusió a l'excessiva serietat dels poetes noucentistes.

Quant a les fonts i les fontades, com la que es devia celebrar a la de la Teula, Rusiñol n'era molt aficionat i les esmenta sovint als escrits de *L'Esquella*. Per exemple, a la G19110303: «¿Què foren sense tu'l classic romesco / les sobries esqueixades / que són ànima y cos de les fontades??»; a la G19160310: «L'arroç

22. Santiago RUSIÑOL. «Desde mi carro». *La Vanguardia* [Barcelona], núm. 974 (14 juliol 1889), p. 1.

23. Els escrits de Rusiñol a *L'Esquella de la Torratxa* ens semblen la font més significativa per analitzar la seva actitud i sentiments de manera específica, atès que cobreixen trenta-cinc anys de la seva vida i l'autor s'expressa de manera més directa que a les obres teatrals. En aquestes, són força discutibles interpretacions de llocs o situacions, cosa que fa que sovint diverses poblacions se n'atribueixin l'origen i es vegin reflectides als textos.

amb peix, n'hi ha prou d'ésser mediterrani. Es bó, és substanciós, és atapat, però és un plat de fontada»; o a l'A19230101: «An el tal parc de Montjuic, encara hi queden molts recones per a anar-hi a fer una fontada, una costellada o un all-i-oli, molts trossos ombrívols amagats», però tampoc fa cap al·lusió a les fonts de Manlleu.

L'explicació de tot aquest silenci pot estar associada a dos factors. El primer, negatiu, és que la ciutat li recordava el seu destí no desitjat, ésser l'hereu del negoci familiar. A més a més, a Manlleu, en tant que propietari i germà del gerent de la fàbrica, Rusiñol no es podia mesclar tan fàcilment amb la gent del poble de la mateixa manera que feia, per exemple, als casinos d'Aranjuez, Sant Hilari o d'altres.

Però Manlleu també representava una font d'ingressos important (com a propietari, però no directiu), un paisatge que s'estimava (com ho demostren diversos quadros molt probablement pintats a la zona durant les seves estades el 1886 i la darrera dècada del segle XIX, tot i que, novament, sense esmentar la població)²⁴ i les arrels fins al besavi Pere, traginer, que pot considerar-se l'origen de la seva afició al carro.²⁵ Finalment, podem considerar un altre quadre manlleuenc: el retrat del director de la filatura (1905, en lloc desconegut) que el mateix Rusiñol feia servir per relatar l'anècdota descrita més amunt.

En conclusió, creiem que el segon factor, positiu, és més probable: es tracta d'una tendència demostrada de Rusiñol, qui rarament fa esment de les persones o circumstàncies més íntimes als seus escrits. Com a mostra d'aquesta afirmació es pot considerar que els seus amics Ramon Casas i Enric Clarasó tan sols apareixen, de passada, dos cops als 943 escrits a *L'Esquella de la Torratxa*. La seva dona, la filla o el seu germà Albert, no ho fan mai.

Per concloure l'anàlisi, cal considerar un factor addicional. En primer lloc, la ciutat coneixia sobretot la família Rusiñol (en principi l'avi Jaume), com es pot verificar a la lloa indirecta en un article el 1900.²⁶ Això queda confirmat pel fet que ja existia un carrer Rusiñol, que apareixia als anuncis de la publicació a finals del segle XIX²⁷ i que era el camí per arribar a la fàbrica.²⁸ Aparentment, aquest carrer va ser aprofitat per homenatjar el membre artista d'aquesta família amb ocasió de l'aniversari de la seva mort i va ser rebatejat «Santiago Rusiñol». A la següent generació era Albert qui tenia més protagonisme a Manlleu, donada la seva influència a l'economia local, com a propietari de la filatura, i també com a «patrici» patrocinador de la construcció del pont de la Gleva, la construcció del qual, derivada de l'enfonsament de la barca que servia per travessar el riu (fet que va produir la mort de sis persones),²⁹ estava estancada des de l'inici el 1894,³⁰ i que s'aconseguiria

24. Josep de C. LAPLANA; Mercedes PALAU-RIBES, *La pintura de Santiago Rusiñol. Catàleg sistemàtic*, 1a ed., Barcelona: Editorial Mediterrànea, 2004, p. 15-20.

25. Juan Carlos RODRÍGUEZ, «Un nou retrat de Santiago Rusiñol, a través dels seus escrits a *L'Esquella de la Torratxa*» [Tesi doctoral], Vic, UVic-UCC, 2021.

26. «Monumento al obispo Aguilar». *El Ter* [Manlleu; Barcelona], núm. 63 (16 juny 1900), p. 1.

27. «Ayuntamiento». *El Ter* [Manlleu; Barcelona], núm. 50 (18 novembre 1899), p. 2.

28. ROCA I REMOLINS, Testimoni oral.

29. «Catástrofe», *El Diluvio* [Barcelona], núm. 97 (7 abr. 1894), p. 11.

30. «Crónica diaria», *El Diluvio* [Barcelona], núm. 209 (27 jul. 1894), p. 2.

culminar el 1904.³¹ Apareix freqüentment a la premsa local, mentre que Santiago ho fa molt esporàdicament.

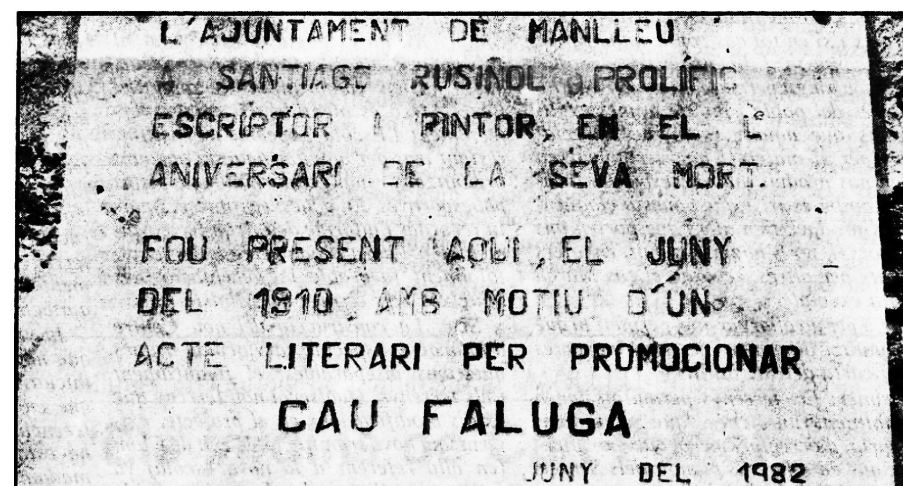
Finalment, cal tenir en compte la manca d'atencions de Manlleu envers Santiago Rusiñol, denunciada a l'article de Ramon Madirolas el desembre de 1900:³²

Nosotros hemos pensado una y cien veces que, Santiago Rusiñol, en su género, tanto o más genial que Vayreda, podría haber obrado en Manlleu un milagro análogo, si nosotros los manlleuenses (y no faltan en nuestros alrededores, sin ir a Suiza, recodos, peñas, saltos y torrentes para pintar), le hubiéramos acompañado con estímulos y aplausos en la carrera de sus triunfos, pues sabido es que las musas que acarician a los genios se huelgan en ello.

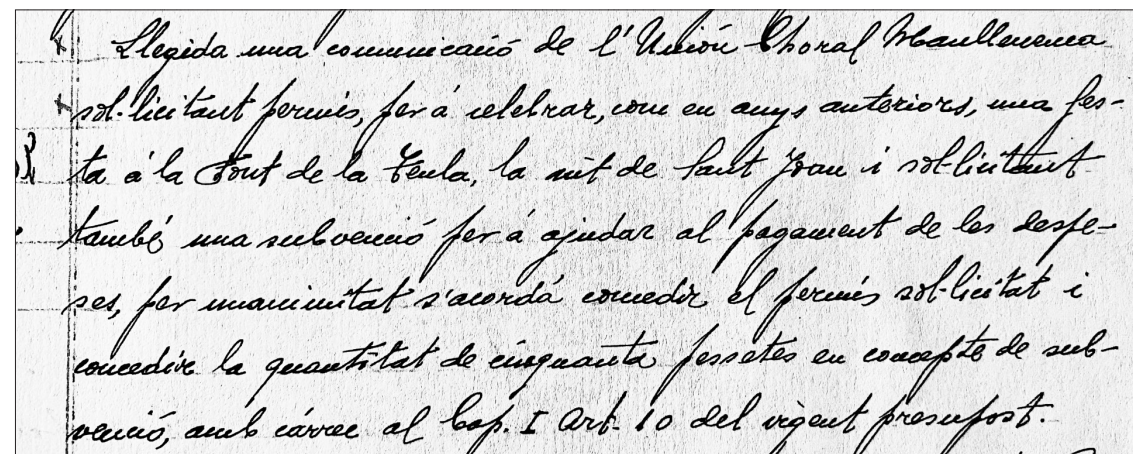
Esto, nosotros no lo hemos sabido hacer; en cambio lo han hecho los de Sitges y ved allá una gloria huida de Manlleu encerrada en su centro Cau Ferrat, irradiando, con sus obras de arte a todo el mundo, el que corresponde enviando a sus sabios nacionales y extranjeros en romería a rendir tributo de admiración a uno de nuestros hijos poco menos que desconocido por nosotros, en honra y provecho de Sitges, su nueva patria.

Aquest fet també va propiciar que l'artista, amant del reconeixement, s'oblidés de la localitat natal de dues generacions de Rusiñols. Sembla que és un fenomen similar a allò que va succeir amb Girona, on algunes fonts indiquen que l'afecte de Rusiñol per la ciutat era tan gran que oferí a les autoritats municipals gironines la creació d'un museu excepcional amb els seus ferros i quadres. Finalment, davant el desinterès que demostraren tenir-hi, la idea es convertí en el Cau Ferrat de Sitges, segons manifestà Maria Rusiñol en una entrevista a *Los Sitios de Gerona*.³³

El distanciament es va fer palès fins i tot durant l'enterrament multitudinari de Santiago Rusiñol, on figuraven (entre molts d'altres) «representants d'entitats polítiques i culturals de Barcelona, Rubí, Granollers, Llinàs, Girona i Mallorca».³⁴ L'Ajuntament de Manlleu, si més no, no va poder «sortir a la foto», mentre que diverses poblacions adoptives de Rusiñol (Llinars, per exemple, però també València o, evidentment, Sitges) sí que ho van fer. Com a detall addicional, a la llista de corones que acompanyaven el seguici fúnebre (més de cinquanta), s'hi podien trobar les de localitats com Granollers, Montesquiu, Vilanova i la Geltrú, Reus i tres d'Aranjuez, però cap de Manlleu.³⁵ Una recerca a les actes municipals manlleuencs del moment no mostra cap esment de la defunció de l'artista. Paradoxalment, el 20 de juny de 1931 (just a la primera reunió del consistori on podria aparèixer) es pot llegir una nota sobre les festes previstes a la Font de la Teula per Sant Joan (vegeu Il·lustració 2).

Il·lustració 1: Placa d'homenatge a Rusiñol a la Font de la Teula. Font: Manlleu, 2 juliol 1982, p. 3.

Il·lustració 2: Festes Font de la Teula. Acta comissió permanent Ajuntament de Manlleu, 20 juny 1931.

31. MATIAS, «El puente de la Gleva», *El Ter* [Manlleu; Barcelona], núm. 51 (2 desembre 1899), p. 1.

32. RAMON MADIROLAS, «Observación», *El Ter* [Manlleu; Barcelona], núm. 75 (1 desembre 1900), p. 2.

33. EMILI CASADEMONT, «Maria Rusiñol nos habla de su padre», *Los Sitios de Gerona* [Girona], núm. 7442, (13 juny 1967), p. 5.

34. «L'enterrament de Santiago Rossinyol». *La Publicitat* [Barcelona], núm. 17.740, (17 juny 1931), p. 5.

35. «El entierro de Santiago Rusiñol», *El Diluvio* [Barcelona], núm. 143, (17 juny 1931), p. 9.

Conclusió

Podem afirmar que, vista la documentació, els testimonis i els escrits de Santiago Rusiñol, la placa commemorativa col·locada l'any 1982 a la Font de la Teula de Manlleu evidenciava una excel·lent intenció en homenatjar l'artista i escriptor i la seva vinculació amb Manlleu, però es va quedar en un intent no prou reeixit a causa de les errades que s'hi han detectat. Concretament, els esments de la presència de Rusiñol en un acte a la font el mes de juny de 1910 (quan era a l'Argentina) i de la promoció del Cau Faluga (que ja feia vint anys que s'havia construït).

Aquest fet puntual evidencia una desconexió entre Rusiñol i la ciutat (i viceversa, com ell diria sovint al *Glosari*). Les causes són diverses: identificació de Manlleu com a «destí industrial» no desitjat per part de Rusiñol, combinat amb un protagonisme major de l'avi Jaume i el germà Albert, que va conduir a una manca de reconeixement de l'artista (una de les reivindicacions habituals de Rusiñol).

També s'ha de tenir en compte una pèrdua significativa de la memòria de Rusiñol a Manlleu —excloent-ne la tasca important de revitalització del Cau Faluga i la Colònia Rusiñol— i que l'indret on es troba la placa, malgrat la seva neteja recent, necessitaria un impuls addicional per poder tornar a ser el lloc festiu i de trobada que era en el passat.